

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету землевпорядкування
доц. Євсюков Т. О.
“28” _____ 05. _____ 2022 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО:

на засіданні кафедри філософії та
міжнародної комунікації

Протокол № 9 від “4” травня 2022 р.

В.о. завідувача кафедри філософії

_____ доц. Культенко В.В.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ**

Спеціальність – 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма – «Геодезія та землеустрій»

Факультет землевпорядкування

Розробник: к. філос. н., доцент Лаута О.Д.

Київ-2022 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету землевпорядкування
_____ доц. Євсюков Т. О.

“ ____ ” _____ 2022 р.

«РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри філософії та
міжнародної комунікації

Протокол № 9 від “4” травня 2022 р.

В.о. завідувача кафедри філософії
_____ доц. Культенко В.В.

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Геодезія та землеустрій»

_____ проф. І.П. Ковальчук

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ**

Спеціальність – 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма – «Геодезія та землеустрій»

Факультет землевпорядкування

Розробник: к. філос. н., доцент Лаута О.Д.

Київ - 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» передбачає засвоєння основних тенденцій розвитку гуманітарного дискурсу у різних цивілізаційних вимірах та засадних для певного історичного періоду філософських проблем. Їх знання та розуміння формує вміння пояснювати особливості сучасного світогляду, аналізувати основні тенденції розвитку соціуму, вести суперечки і відстоювати свою позицію, спілкуватися в конфліктній ситуації, вміння слухати і вести бесіду, публічно відстоювати позицію, сформовану на основі якісного опрацювання фактичного матеріалу, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, актуальні на сучасному рівні соціокультурного буття. Дисципліна формує здатність діяти соціально відповідально та свідомо у будь-якій конкретній ситуації.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	193 «Геодезія та землеустрій»	
Освітня програма	«Геодезія та землеустрій»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова (за вибором університету)	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2	-
Семестр	1	-
Лекційні заняття	15 год.	-
Практичні, семінарські заняття	30 год.	-
Самостійна робота	75 год.	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання	3	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: опанування закономірностей та підоснов історичного розвитку суспільного світогляду та образу в ньому людини, ознайомлення студентів з ідеалами, нормами і установками історично сформованих парадигм мислення й особливостями їх прояву у сучасному світогляді.

Завдання дисципліни «Філософія» полягає в ознайомленні здобувачів вищої освіти з основними філософськими проблемами, категоріями, концепціями, типами філософування, парадигмами мислення та їх проявом у синхронній та діяхронній перспективі, теоретичними, методологічними й аксіологічними настановами, що визначають особливості бачення світу людиною у різні історичні періоди, вплив сучасних цивілізаційних процесів на світогляд людини та сучасними світоглядними особливостями українського та європейського суспільства.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: закономірності та підоснови історичного розвитку багатоманітних аспектів суспільного світогляду та образу людини в різних соціокультурних та/чи цивілізаційних середовищах в перспективі сьогодні; сукупність теоретичних, методологічних і аксіологічних настанов, які визначають особливості бачення світу людиною у різні історичні періоди; своєрідність норм і установок історично сформованих парадигм мислення та філософування та їх рецепції у синхронному вимірі; світогляді підвалини та особливості соціокультурних трансформацій зумовлених глобалізацією та їх вплив на українське суспільство: ідеали, норми і цінності метамодерного суспільства.

Вміти: працювати з першоджерелами, обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію; застосувати набуті знання в процесі вирішення професійних завдань; аналізувати важливіші соціальні проблеми і процеси, факти і явища суспільного життя; публічно презентувати та відстоювати свою позицію та вести діалог, проявляти толерантність до інакомислення; проявляти професійну активність, орієнтуючись на ідеали, норми та цінності метамодерного суспільства; публічно (в усній та письмовій формі) представляти результати власних наукових досліджень, вести суперечки і відстоювати свою позицію, спілкуватися в конфліктній ситуації, слухати і вести бесіду, публічно відстоювати свою позицію.

Вивчення «Філософії» забезпечує ряд **компетенцій**, передбачених стандартом вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 19 – Архітектура та будівництво, спеціальність – 193 Геодезія та землеустрій), затвердженого і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 517. Серед них:

ЗК01. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК07. Здатність працювати автономно.

ЗК08. Здатність працювати в команді.

ЗК09. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства і необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав та свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати, примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, а також в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для відпочинку та ведення здорового способу життя.

Вивчення «Філософії» забезпечує такі **програмні результати навчання:**

РН2. Організувати і керувати професійним розвитком осіб і груп.

РН3. Доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументацію.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ІСТОРИЧНІ ТИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

ТЕМА 1. ІСТОРИЧНІ ПАРАДИГМИ МИСЛЕННЯ ТА ЇХ ПРОЯВИ У СИНХРОННОМУ ВИМІРІ

Філософія, її походження, проблематика та функції. Особливості становища людини в світі та необхідність її самовизначення. Світогляд як духовно-практичний феномен. Структура світогляду. Історичні форми світогляду. Природа філософського знання. Функції філософії. Основне питання філософії. Предмет, структура та функції. Специфіка східного та західного способів філософування та буття в світі.

Історичні парадигми мислення та їх прояви у синхронному вимірі. Поняття парадигма. Особливості премодерного (домодерного) світобачення. Парадигма Модерну або світобачення сучасності. Ідеали та норми Постмодерну.

ТЕМА 2. ВІД МІФУ ДО ЛОГОСУ: ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФСЬКИХ ПОШУКІВ ДОМОДЕРНОЇ ДОБИ

Становлення філософських знань на Стародавньому Сході. Давньоіндійська філософія: моральна віддяка та її подолання. Корені індійської філософії: Веди та Упанішади. Індуїзм і його головні ідеї: карма і сансара. Буддизм: шлях звільнення від карми. Канонічні джерела, провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю. Даосизм: шлях знаходження безсмертя. Конфуціанство: ідея суспільної ієрархії. Буддизм у Китаї. Філософія давньої Індії і Китаю як підґрунтя східних учень про людину.

Розвиток філософського знання в Античній Греції. Поняття античної філософії. Етапи розвитку та загальні особливості давньогрецької філософії. Розвиток ідей у натурфілософських („фізичних”) школах Стародавньої Греції: Мілетська школа, Анаксимен, Піфагор, Геракліт, елейці, атомізм, еволюціонізм, ноологія. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії: софісти, Сократ, Платон та Арістотель. Філософія епохи еллінізму як завершальний цикл розвитку античної філософії: школи, ідеї, представники.

Феномен середньовічної філософії, основні риси та проблема періодизації. Християнство як світоглядне підґрунтя філософії Середньовіччя. Роль християнської патристики у формуванні ідейних засад середньовічного світобачення. Провідні проблеми апологетики та патристики. Схоластика як провідний напрям середньовічної філософії. Основні представники та ідеї. Суперечка між раціоналістами і номіналістами. Арабомовна філософія Середньовіччя.

Поняття Відродження. Основні напрями розвитку філософської думки в епоху Відродження. Гуманізм. Реформація. Натурфілософія і її відносини з наукою в XVI ст.

ТЕМА 3. СОЦІАЛЬНА ПРОГРАМА ТА ФІЛОСОФСЬКІ ПОШУКИ МОДЕРНУ

Панорама соціокультурних та духовних процесів у Європі Нового часу та особливості розвитку філософії. Поняття гносеологізму. Протистояння раціоналізму Р. Декарта та емпіризму Ф. Бекона. Теорія пізнання Т. Гоббса та

Дж. Локка. Скептицизм Д. Юма та сенсуалістські максими Дж. Берклі. Б. Спіноза та Г. Лейбніц – тотожність і відмінність їх учень про субстанцію. Б. Паскаль та філософія Просвітництва про місце і роль людини у світі. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії. Імануїл Кант – творець німецької класичної філософії. Основні ідеї І. Канта. Й.-Г. Фіхте: „Я” як діяльне начало. Ф.-В.-Й. Шеллінг: філософія тотожності. Абсолютний ідеалізм Г.В.Ф. Гегеля. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха. Основні віхи становлення соціального суб'єкта. Зміна парадигми філософського мислення у ХІХ – на поч. ХХ ст. Поняття класичної та некласичної філософії. Представники та проблематика некласичної філософії. Основні тенденції розвитку концепту «особистість» у некласичній філософії.

ТЕМА 4. СВІТОГЛЯДНА ПРОБЛЕМАТИКА ПОСТМОДЕРНУ

Від модерну до постмодерну: зміна соціокультурних парадигм. Ідейні та соціокультурні витоки постмодерну. Феномен постмодернізму. Філософсько-теоретичні витоки постмодернізму. Філософія постмодернізму. Концептуальні відмінності модернізму і постмодернізму. «Історизм» М. Фуко і його специфіка. «Дискретність історії». Поняття епістеми і концепція «архіву». Трансформація дискурсивних практик і деконструкція історії. «Децентрації суб'єкта» у Фуко. Сенса виразу «смерть людини». Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі про людина в просторі буржуазно капіталістичної культури. Метафора «ризому». Поняття «гіперреальність» у Ж. Бодрійяра. Симуляція як основа гіперреальності. Втрата різниці між оригіналом і копією (між реальним і уявним) як домінанта епохи. Смерть як фантазм («уявлення»). Перспективи розвитку концепту особистість у постсучасну епоху. «Постпостмодерн»: стан після постмодерну.

МОДУЛЬ 2. СВІТОГЛЯДНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЬОГОДЕННЯ

ТЕМА 5. ФЕНОМЕН НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ. УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ

Філософія і філософії. Українська філософія як органічна складова української духовної культури. Загальні особливості української філософії. Періодизація українського історико-філософського процесу. Загальні особливості української філософії. Докласичний період української філософії: провідні філософські джерела та ідеї часів Київської Русі. Українська класична філософія: особливості філософських курсів Києво-Могилянської Академії (ХVІІ–ХVІІІ ст.). Життя та філософська діяльність Г. Сковороди. Доба університетської філософії ХІХ ст. Некласичний період української філософії: мотиви романтизму та натуралістичного позитивізму в філософській думці України. Особливості розвитку української філософії ХХ ст.

ТЕМА 6. ГЛОБАЛІЗМ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОЇ ЕПОХИ

Поняття і типи цивілізацій в історії суспільства (доіндустріальна, індустріальна, постіндустріальна). Передумови глобалізації. Основні напрямки глобалізації та її ризики. Е. Гіденс: вплив глобалізації на соціокультурні та політичні трансформації сьогодення. Глобалізація і демократія. Держава в процесі глобалізації. Глобалізація і глокалізація. З. Бауман: наслідки глобалізації для

людини та суспільства. Глобалізація і питання нерівності. Проблема бідності. Цінності в глобальному світі.

Феномен «глобального села». Комп'ютеризація й інформатизація як основні чинники докорінної зміни ролі міста в сучасному світі. Культурні трансформації міста в контексті глобалізаційних процесів.

ТЕМА 7. СУЧАСНА ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ І ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПІЗНАННЯ

Поняття «пізнання» та його види. Знання, гадка, віра (переконання). Об'єкт і суб'єкт пізнання. Специфіка поняття «знання». Види знання. Специфіка наукового знання. Чуттєве і раціональне в пізнанні. Структура наукового пізнання. Роль досвіду у пізнанні. Види досвіду. Розуміння і пояснення. Проблема самопізнання. Цінності і пізнання. Проблема істини у пізнанні. Соціальна і культурна обумовленість знання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	усього	денна форма			усього	Заочна форма		
		у тому числі				у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1. Історичні типи філософування								
Тема 1. Історичні парадигми мислення та їх прояви у синхронному вимірі.	17	2	2	11	-	-	-	-
			2					
Тема 2. Від міфу до логосу: особливості філософських пошуків домодерної доби	17	2	2	11	-	-	-	-
			2					
Тема 3. Соціальна програма та філософські пошуки Модерну.	17	2	2	11	-	-	-	-
			2					
Тема 4. Світоглядна проблематика постмодерну	17	2	2	11	-	-	-	-
			2					
Разом за змістовим модулем 1	68	8	16	44	-	-	-	-
Модуль 2. Світоглядні трансформації сьогодення								
Тема 5. Феномен національної	17	2	2	11	-	-	-	-

філософії. Українська філософія.								
			2					
Тема 6. Глобалізм як головний процес сучасної епохи	16	2	2	10	-	-	-	-
			2					
Тема 7. Сучасна теорія пізнання	16	2	2	10				
			2					
	3	1	2					
Разом за змістовим модулем 2	52	7	14	38	-	-	-	-
Усього годин	120	15	30	75	-	-	-	-

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Світоглядні ідеали, норми та цінності домодерного, модерного та постмодерного суспільства	4
2	Теоретичні, методологічні і аксіологічні настанови домодерної доби	4
3	Основні віхи становлення світоглядних принципів та соціальних норм модерного суспільства.	4
4	Особливості постмодерного світогляду	4
5	Українська філософія	6
6	Вплив глобалізації на світогляд та соціокультурне буття людини	4
7	Сучасна теорія пізнання	4

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України» («27» грудня 2019 р. протокол № 5), екзамен з філософії передбачає 2 відкриті й 10 тестових запитань у білеті.

Екзаменаційні запитання

- Особливості становища людини в світі та необхідність її самовизначення.
- Світогляд як духовно-практичний феномен.
- Історичні форми, структура та типологія світогляду. Світогляд і філософія.
- Особливості історичного виникнення філософії. Функції філософії.
- Характерні риси філософського мислення. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва.
- Специфіка східного та західного способів філософування та буття в світі.
- Ідеали, норми та цінності домодерної, модерної та постмодерної світоглядної парадигми.
- Давньоіндійська філософія: моральна віддяка та її подолання.
- Індуїзм і його головні ідеї: карма і сансара.
- Буддизм: шлях звільнення від карми.
- Канонічні джерела, провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю.
- Даосизм: шлях знаходження безсмертя.
- Конфуціанство: ідея суспільної ієрархії.

58. Поняття і типи цивілізацій в історії суспільства (доіндустріальна, індустріальна, постіндустріальна).
59. Особливості доіндустріальної цивілізації.
60. Основні риси індустріальної цивілізації.
61. Передумови виникнення та особливості постіндустріальної цивілізації.
62. Особливості сільського та міського способу життя.
63. Основні напрямки глобалізації та її ризики.
64. Глобальні проблеми людства та можливі шляхи їхнього подолання.
65. Передумови глобалізації
66. Держава в процесі глобалізації.
67. Глобалізація і глокаліція.
68. Комп'ютеризація й інформатизація як основні чинники докорінної зміни ролі міста в сучасному світі.
69. Культурні трансформації міста в контексті глобалізаційних процесів.
70. Поняття пізнання та його види.
71. Рівні і форми пізнання.
72. Проблема істини в пізнанні. Істина і правда.
73. Сутність методу як способу організації людської діяльності. Поняття методу, методології методики.
74. Методи і форми наукового пізнання.
75. Структура наукового пізнання.
76. Проблема істини у пізнанні.

Типові приклади тестових завдань

	Питання 1. Яка ідея є провідною у вченні стоїків? (Вкажіть один варіант відповіді)
1	байдужість до істини
2	сумнів у можливості досягнення істини
3	відчуття є єдиним джерелом пізнання
4	людина – істота соціальна
5	незворушність, відстороненість від бід і радостей буття
	Питання 2. Які основні риси філософії Середньовіччя? (Вкажіть кілька варіантів відповіді)
1	Провіденціалізм
2	Креаціонізм
3	Механістичне розуміння світу
4	Теоцентризм
5	Ототожнення справедливості із знанням
	Питання 3. Система поглядів на світ та на місце людини в світі, що визначає відношення людини до світу та до інших людей – це... (У бланку відповідь подайте одним словом)
	Питання 4. Пізнання при допомозі органів чуття – це... (У бланку відповідь подайте одним словом)
	Питання 5. Які риси характеризують період Відродження? (Вкажіть декілька варіантів відповіді)
1	Гуманізм

2	Антропоцентризм
3	Формування демократичних держав
4	Пантеїзм
5	Переважання у культурі церковних елементів над світськими

Питання 6. Кого вважають засновником філософії Нового часу?	
(У бланку вкажіть прізвище)	

Питання 7. Який метод пізнання запропонував як правильний Ф.Бекон?	
(У бланку відповідь подайте одним словом)	

Питання 8. Засновником якого напрямку філософії Нового часу є Декарт?	
(У бланку відповідь подайте одним словом)	

Питання 9. Хто з перелічених філософів не є екзистенціалістом? (Вкажіть кілька варіантів відповідей)	
1	Ж.-П.Сартр
2	Е.Гуссерль
3	М.Хайдеггер
4	О.Конт
5	К.Ясперс

Питання 10. Зіставте вислови з філософами, яким вони належать:			
1	Знання – це сила	а	Дж.Локк
2	Мислю, отже існую	б	Б.Спіноза
3	Людина людині вовк	в	Ф.Бекон
4	Свідомість людини при народженні – чиста дошка, на якій чуттєвий досвід залишає свої сліди	г	Т.Гоббс
5	Свобода – усвідомлена необхідність	д	Р.Декарт

Питання 11. Представниками другого етапу позитивізму були: (Вкажіть кілька варіантів відповіді)	
1	Е.Мах
2	Г.Спенсер
3	Дж.Мілль
4	Р.Авенаріус
5	О.Конт

Питання 12. До якої філософської традиції відноситься напрям сенсуалізму? (Вкажіть один варіант відповіді)	
1	Номіналізм
2	Емпіризм
3	Раціоналізм
4	Соціологізм
5	Агностицизм

Питання 13. Об'єктивно реальне буття світу в часі, просторі, русі, детерміноване і пізнаване людиною – це...	
(У бланку відповідь подайте одним словом)	

	Питання 14. Що означає термін «Просвітництво» у назві однойменного філософського періоду? (Вкажіть один варіант відповіді)
1	Відродження античних традицій
2	Ідеологічна течія, головним завданням якої була побудова вільного від соціального гноблення суспільства на засадах соціальної рівності та вільної праці
3	Ідейний рух, основу якого становила віра в розум як джерело знання і засаду щасливого життя
4	Розширення мережі загальноосвітніх шкіл в країні
5	Світогляд, який основою світу називає матерію

6. Методи навчання.

Методами навчання є способи взаємопов'язаної діяльності викладача зі здобувачами вищої освіти, що спрямовані на засвоєння останніми знань та набуття вмінь і навичок, що передбачені програмою дисципліни.

Під час навчального процесу використовуються такі методи навчання:

Залежно від походження інформації: словесні (розповідь, лекція, пояснення, діалог, дискусія, робота з першоджерелами та навчальними матеріалами), наочні (ілюстрування, демонстрація), практичні методи (вправи, написання самостійної роботи, підготовка авторських тез та публічний виступ на науково-практичних семінарах).

За характером навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, пошуковий (евристичний), дослідницький.

За ступенем керівництва навчальною роботою: самостійна робота під керівництвом, проте без контролю викладача під час написання реферату.

Вивчення програмного матеріалу та набуття професійних компетенцій здобувачами здійснюється у формі:

Лекції – стрункий, логічно завершений, науково обґрунтований виклад викладачем проблем філософії науки, під час якого здобувачі вищої освіти пасивно сприймають матеріал. Водночас лекція передбачає встановлення зворотного зв'язку, тим самим активізуючи навчально-пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти.

Семінарів – здобувачі вищої освіти завчасно готуються до попередньо визначеної програмою теми та безпосередньо на занятті обговорюють винесені на обговорення питання та/чи тексти, дискутують, висловлюють власну дослідницьку позицію.

Семінарів-дискусій – здобувачі вищої освіти завчасно готуються до заняття, на якому мають можливість вільно обмінюватися думками на певну тему, дискутувати, аргументовано відстоюючи власні погляди чи дослідницьку позицію. Такі семінари формують вміння висловлювати власні думки, аргументовано відстоювати свої переконання, критично оцінювати власні погляди, толерантно та з повагою приймати інакомислення.

Публічної презентації наукових результатів – здобувачі вищої освіти мають можливість готувати тези доповідей та публічно презентувати їх на наукових семінарах, організованих кафедрою філософії та міжнародної комунікації. Публічне представлення наукових результатів сприяє розвитку навиків наукового письма, вміння зацікавлювати результатами власних наукових досліджень та дискутувати з науково-професійною спільнотою.

7. Форми контролю.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України» («27» грудня 2019 р. протокол № 5), вивчення здобувачами вищої освіти дисципліни «Філософія» супроводжується

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисциплін, які викладаються протягом одного семестру – осіннього чи весняного, поділяється лекторами *на два-три змістові модулі*.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Проміжна атестація з філософії передбачає контрольну роботу, яка передбачає два відкритих питання з опрацьованих тем, відповідь на кожне з яких оцінюється максимально 10 балів і десять тестових питань, правильна відповідь на якій становить 1 бал.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Наявність підтверджуючих документів є підставою для зарахування окремої лабораторної роботи, теми лекційного чи практичного заняття, змістового модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни, якщо програма неформальної освіти відповідає робочій програмі дисципліни.

Рішення про зарахування знань, здобутих за програмами неформальної освіти, приймає лектор дисципліни спільно із завідувачем кафедри.

Зарахування всього навчального матеріалу дисципліни не звільняє здобувача вищої освіти від складання екзамену з цієї дисципліни.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України» («27» грудня 2019 р. протокол № 5).

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	0 – 59

Для визначення рейтингу *студента* із засвоєння дисципліни **R** дис (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації **R** ат (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R** нр (до 70 балів): $R \text{ дис} = R \text{ нр} + R \text{ ат}$

9. Методичне забезпечення.

1. Сторожук С.В., Матвієнко І.С. Філософія. Навчально-методичний посібник. К.: Видавничий центр НУБіП України, 2014. 164 с.

2. Гоян І.М., Матвієнко І.С., Сторожук С.В. Філософія. Навчальний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2017. 296 с.

3. Сторожук С.В., Матвієнко І.С. Практикум з філософії. Методичні вказівки для студентів факультету землевпорядкування стаціонарної форми навчання НУБіП України ОС «Бакалавр». К.: 2020 р. 67 с.

10. Рекомендована література.

Основна:

1. Бауман. Індивідуалізоване общество/Пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. М.: Логос, 2005. 390 с.
2. Белл Д. Настання постіндустріального суспільства. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення)/ За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 419–431.
3. Виндельбанд В. История философии [Текст] / В. Виндельбанд. К. : Ника-Центр : Вист-С, 1997. 560 с.
4. Гегель Г.В.Ф. Лекции по истории философии. В трех книгах. Спб.: Наука, 1993-1994. 352; 432; 584 с.
5. Гидденс Э. Ускользающий мир : как глобализация меняет нашу жизнь. 4 изд. М. : Весь Мир, 2004. 120 с.
6. Еллюль Ж. Техніка, або виклик століття. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 228–236.
7. Заїченко Г. Постмодернізм: ключові ідеї Л. Вітгенштайна і Ж. Дерріда. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 202–211.
8. Козловський П. Постмодерна культура: суспільно-культурні наслідки технічного розвитку. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 218–228.
9. Коплстон Ф. История философии. XX век. М.: Центрполиграф, 2002. 270 с.
10. Реале Д., Антисери Д., Западная философия от истоков до наших дней. СПб.: Петрополис, 1997. Т. 3: Новое время (от Леонардо до Канта). [Б. м.] : [б.в.], 1996. 736 с.
11. Реале Дж., Антисери Д., Западная философия от истоков до наших дней. СПб. : Петрополис, 1997: Т. 1 : Античность Античность. - [Б. м.] : [б.в.], 1997. 320 с.
12. Реале Дж., Антисери Д., Западная философия от истоков до наших дней. СПб. : Петрополис, 1997: Т. 2 : Средневековье (От Библейского послания до Макиавелли). [Б. м.] : [б.в.], 1995. 354 с.
13. Реале Дж., Антисери Д., Западная философия от истоков до наших дней. СПб. : Петрополис, 1997: Т. 4 : От романтизма до наших дней. [Б. м.] : [б.и.], 1997. 880 с.
14. Русин М. Ю., Огородник І. В. та ін. Історія української філософії. Навчальний посібник. К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. 591 с.
15. Салій А. В. Історія філософії: навч. посіб. Полтава : Дивосвіт, 2018. 190, [1] с.
16. Скомаровський В. О. Історія європейської філософії: Античність, Середньовіччя, Відродження: посібник. Умань : Сочінський М. М. [вид.], 2018. 581 с.

Додаткова:

1. Аренд Г. Становище людини. Л.: Літопис, 1999. 254 с.
2. Аристотель Метафізика. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 26–30.
3. Аристотель. Нікомахова етика. К.: Аквілон-плюс, 2002. 480 с.
4. Аристотель. Політика / Пер. з давньогр. О. Кислюка. К.: Основи, 2000. 239 с.
5. Бергсон А. Творческая эволюция. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 133–175.

6. Бэкон Ф. Новый Органон. Бэкон Ф. Сочинения. В 2-х т. М.: Мысль, 1991. Т. 1.
7. Валлерстайн И. После либерализма. М.: Логос, 2003. 256 с.
8. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізм. К.: Основи, 1994. С. 38–69.
9. Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 403–413.
10. Возняк Т. Що є істина? Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 197–202.
11. Г'юм Д. Трактат про людську природу. К.: Всесвіт, 2004. 550 с.
12. Габермас Ю. Структурні перетворення суспільної відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Л.: Літопис, 2000. 318 с.
13. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. К.: Основи, 2001.
14. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. В 2 т. / Пер. з нім. К.: Юніверс, 2000. Т. 1: Герменевтика І: Основи філософської герменевтики. 464 с.
15. Гайдеггер М. Що таке метафізика?. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 74–86.
16. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 432–443.
17. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 77–89.
18. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 99–112.
19. Гегель. Феноменологія духу. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 480–490.
20. Гердер Й. Мова і національна індивідуальність. Націоналізм. Антологія. К.: Смолоскип, 2000. С. 37–46.
21. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. К.: Дух і літера, 2000. 600 с.
22. Горбач М. Філософія Памфіла Юркевича. л: Каменярь, 2007. 184 с.
23. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философии. Вопросы философии. 1986. № 3. С. 102–145.
24. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. К.: Лібра, 2003. 216 с.
25. Декарт Р. Метафізичні розмисли. Міркування стосовно наук. Головні правила методу. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 59–73.
26. Дерида Ж. Письмо та відмінність. К.: Основи, 2004. 602 с.
27. Дильтей В. Типи світогляду і уявлення їх у метафізичних системах. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 150–162.
28. Донцов Д. Дух нашої давнини. К.: МАУП, 2005. 568 с.
29. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. Посібник. / Упоряд. М. Тарасенко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 379–380.
30. Дрогобич Юрий. Годы и пророчества. Х.: Факт, 2002. 288 с.
31. Иноземцев В. Расколота цивилизация. М.: AcademLa-Наука, 1999. 724 с.
32. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. Посібник. / Упоряд. М. Тарасенко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 8–28.
33. Камю А. Бунтівна людина. Камю А. Вибрані твори. У 3-х т / Пер. з фр. Х.: Фоліо, 1997. Т. 3. Ессе. С. 181–438.
34. Камю А. Міф про Сізіфа. Есе про абсурд. Читанка з історії філософії / За ред.

- Г. Волинки. К.: Довіра, 1993. Кн. 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. С. 139–144.
35. Кант І. К вичному миру. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 310–330.
 36. Кант І. Прологомени ко всякой будущей метафизике, могущей появиться как наука. Антология мировой философии. М.: Мысль, 1971. Т. 3. 760 с.
 37. Кант І. Критика практичного розуму. К.: Юніверс, 2004. 240 с.
 38. Кассирер Э. Дослідження людини. Вступ до філософії культури. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 174–186.
 39. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество, культура, [пер. Б. Верпаховского]. М.: Высшая школа экономики, 2000. 607 с.
 40. Копнін П. Логіка науки чи наука логіки? Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.47–50.
 41. Корет Э. Основы метафизики / Пер. с нем. К.: Тандем, 1998. 248 с.
 42. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? Кримський С. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003. С. 8-21.
 43. Кузанский Н. Об ученом незнании. М.: Азбука-классика, 2001. 320 с.
 44. Кун Т. Структура научных революций / Пер. с англ. М.: АСТ, 2001. 605 с.
 45. Кьеркегор С. Болезнь к смерти. Кьеркегор С. Страх и трепет. М.: Республика, 1993. С. 251–350.
 46. Левінас Е. Чи є онтологія фундаментальною?. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 141–149.
 47. Липа Ю. Призначення України. Л.: Просвіта, 1992.
 48. Локк Дж. Два трактати про врядування. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 561–573.
 49. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 50–77.
 50. Лосев А. Философия имени; Музыка как предмет логики; Диалектика мифа. Лосев А. Из ранних произведений. М.: Правда, 1990.
 51. Лосев А. Эллинистически-римская эстетика. М., 2002.
 52. Луман Н. Общество как социальная система. М.: Логос, 2004. 232 с.
 53. Мак'явеллі Н. Державець. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 549–560.
 54. Мангайм К. Идеология та утопія / Пер. з нім. К.: Дух і літера. 2008. 370 с.
 55. Маркузе Г. Ерос і цивілізація. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 470–478.
 56. Ніцше Ф. Антихристиянин або прокляття християнству. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології / За заг. ред. Г. Лозко. К.: КМПУ ім. Б. Грінченка, 2009. С. 164–227.
 57. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? М.: Наука, 1991. С. 51–192.
 58. Ортега-и-Гассет Х. Бунт мас. Вибрані твори. К.: Основи, 1994. С. 15–90.
 59. Ортега-и-Гассет Х. Місія Університету. Ідея Університету. Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька. Л.: Літопис, 2002. 304 с.
 60. Парсонс Т. Система современных обществ. М.: Аспект-пресс, 1997. 270 с.

61. Платон Держава. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 7–26.
62. Платон. Бенкет. Тімей. Читанка з історії філософії. Книга І. Філософія Стародавнього світу. К.: Довіра, 1993.
63. Платон. Діалоги / Пер. з давньогрец. К.: Основи, 1999. 395 с.
64. Попович М. Миросоззрєння древних славян. К.: Наукова думка, 1985. 210 с.
65. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т. К.: Основи, 1994. Т. 2. 494 с.
66. Поппер К. Логика и рост научного знания. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.265–276.
67. Потебня О. Думка і мова. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 391–402.
68. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій. Герменевтичні нариси. Генеза. 1994. № 1. С. 46–60.
69. Рікер П. Сам як інший. К.: Дух і літера, 2002. 456 с.
70. Роттердамський Е. Похвала Глупоті. Домашні бесіди. К.: Основи, 1993. С. 13–106.
71. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. К.: Port-Royal, 2001. 583 с.
72. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології / Пер. з фр. В. Лях, П. Тарашук. К.: Основи, 2001. 835 с.
73. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 206–216.
74. Сенека Л. Моральні листа до Луцілія. К.: Основи, 1999. 603 с.
75. Сковорода Г. Діалог. Назва його – Потоп Зміїний. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології. К., 2009. С. 375–390.
76. Сковорода Г. Книжечка, що називається SILENUS ALCIBIADIS, тобто ікона алквіадська ІЗРАЇЛЬСЬКІЙ ЗМІЙ. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології / [За заг. ред. Г. Лозко]. К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. С. 359–375.
77. Сорокин П. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 444–456.
78. Спиноза Б. Етика. Спиноза Б. Сочинения. В 2-х томах. СПб.: Наука, 1999. Т. 1. 489 с.
- В. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат / Пер. з лат. К.: Основи, 2005. 237 с.
- С. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. М.: Наука, 1987. С. 228–235.
79. Тойнбі А. Дослідження історії / Пер. з англ. К.: Основи, 1995. 608 с.
80. Тоффлер Е. Третя хвиля / Пер. з англ. К.: Всесвіт, 2000. 480 с.
81. Тоффлер Э. Метаморфозы власти. М.: АСТ, 2003. 669 с.
82. Тоффлер Э., Тоффлер Х. Революционное богатство. Как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь. М.: ООО «Издательство АСТ», 569 с.
83. Українка Л. Руфін і Прісцілла. Леся Українка Зібр. творів у 12- ти томах. К., 1979. Т. 5.
84. Українка Л. Стародавня історія східних народів. Катеринослав, 1918. Репринтне видання: Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 256 с.
85. Фай Г. Всемирный переворот. Эссе о новом американском империализме / Пер. с фр. М.: Слава!, 2005. 240 с.
86. Феєрабенд П. Аналітичний покажчик. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 365–376.
87. Фіхте Й. Що таке народ у вищому розумінні цього слова і що таке любов до

Батьківщини. Націоналізм. Антологія. К.: Смолоскип, 2000. С. 46–55.

88. Фюрбах Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 250–260.

89. Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 290–301.

90. Фрейд З. Вступ до психоаналізу. К.: Основи, 1998. 709 с.

91. Фрейд З. Я та Воно. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. п. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 293–302.

92. Фромм Е. Анатомія людської деструктивності. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 270–279.

93. Фромм Э. Бегство от свободы. М.: Прогресс, Универс, 1995. 253 с.

94. Фуко М. Археологія знання / Пер. з фр. К.: Основи, 2003. 326 с.

95. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций и преобразование мирового порядка. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 391–446.

96. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Полис. 1994. № 1. С. 33–48.

97. Цицерон М. Про державу; Про закони; Про природу богів / Пер. з латин. В. Литвинова. К.: Основи, 1998. 476 с.

98. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К.: Орій, 1992. 230 с.

99. Шаян В. Григорій Сковорода – лицар святої борні. Гамільтон, Канада, 1984.

100. Швейцер А. Культура і етика. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 609–621.

101. Шелер М. Місце людини в Космосі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 1999. С. 261–269.

102. Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. М.: Республика, 1992. 447 с.

103. Шпенглер О. Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 587–596.

104. Юнг К.-Г. Проблема души нашего времени. М.: Академический проект, 2007. 288 с.

105. Юркевич П. Мир з ближнім як умова християнського співжиття: Докази буття Божого. Філософська і соціологічна думка. 1990. № 10.

106. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. п. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 491–501.

107. Ясперс К. Психологія світоглядів. К.: Юніверс, 2009. 464 с.

108. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.: Республика, 1994. 527 с.

109. Бердяев М. Витоки і смисл російського комунізму. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології. К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. С. 444–448.

110. Беседы и суждения Конфуция. СПб.: ООО “Издательство “Кристалл”, 1999. 1120 с.

111. Мамардашвілі М. Картезіанські роздуми. К.: Стінос, 2000. 311 с.

112. Мамфорд Л. Міф про машину. Техніка і розвиток людини. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 236–239.

113. Риккерт Г. Наука о природе и наука о культуре. Філософія науки. Навчальний

посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 246–265.

114. Фромм Э. Искусство любить. Фромм Э. Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или Быть?. К.: Ника-Центр, 1998. С. 97–186.

11. Інформаційні ресурси

Бібліотека гумер – <https://www.gumer.info/>

Бібліотека Літ Мир – <https://www.litmir.me/bd/?b=141575>

Бібліотека Чтиво – <http://chtyvo.org.ua>

Бібліотека RoyalLib.com – <https://royallib.com/>